

БУЛІНГ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ: РОЛЬ ТА МІСЦЕ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ПОДОЛАННІ ЦЬОГО ЯВИЩА

Корнієнко М. В., Сухарєва А. О.

ВСТУП

Протидія булінгу та підтримка підлітків під час війни є актуальною темою нашого суспільства, оскільки діти в реаліях сьогодення переживають колосальний стрес, який впливає на їхній психоемоційний стан, їхні соціальні взаємодії. Ця нестабільність, травматичний досвід та тривожність часто дуже посилюють конфлікти у школах, закладах освіти що можуть призводити на випадки булінгу. Протидія булінгу здійснюється спільними зусиллями усіх суб'єктів захисту прав дітей, серед яких Міністерство освіти і науки України, представники правоохоронних органів та закладів освіти, батьки. Основна мета спільних зусиль – протидія булінгу та допомога як найкраще вирішити цю проблему з урахуванням інтересів дітей та запобігання проявів булінгу у дитячому середовищі у подальшому.

Існує чимало проблем щодо порушення захисту прав дітей під час воєнного стану. Це пов'язано з тим, що більшість випадків залишаються невідомі, є категорія дітей якими ніхто не піклується¹. Під час війни у наймолодших українців підвищений рівень тривожності та стресу, є депресивні прояви та емоційне виснаження, переживання за рідних та близьких, відчуття безнадійності та апатія до майбутнього, вбачаються прояви агресії та імпульсивності всі ці емоційні прояви провокують внутрішнє напруження, що можуть розвивати агресивну поведінку та призвести до конфліктних ситуацій з однолітками та можливість бути дитиною учасником булінгу. Наша основна задача як дорослих, як спеціалістів, як фахівців вміти виявляти цей вид насильства, припиняти та попереджати його в освітніх закладах, оскільки за кожною агресивною дією стоїть величезний біль.

Важливо запам'ятати жодна дитина, жодний підліток не може бути об'єктом незаконного посягання на її честь та гідність. Тільки взаємодія усіх учасників освітнього процесу з органами та службами дотичних до захисту прав дітей в освітньому середовищі дає можливість забезпечити безпечне та комфортне середовище для навчання.

¹ Сухарєва А., Барба В. Захист прав дитини в умовах воєнного стану : Колективна монографія. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 143-155 228 с. <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/330>

Національна поліція України займає провідне місце серед органів державної влади яка повинна боротися з проявами булінгу та, яка уповноважена здійснювати провадження у справі про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173-4 КУпАП. Саме представники поліції (інспектор ювенальної превенції, офіцер Служби освітньої безпеки) працюють над створенням безпечного освітнього середовища, будують атмосферу взаємоповаги та довіри, проводять бесіди, тренінги та заходи щодо попередження та недопущення проявів булінгу, сприяють формуванню толерантності та поваги, проводять бесіди з батьками обох сторін булінгу та при необхідності складають протоколи про адміністративні правопорушення за ст. 173-4 КУпАП.

1. Нормативно-правові засади щодо протидії булінгу

Згідно з Законом України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. «булінг» (цькування) – психологічне, фізичне, економічне чи сексуальне насильство, тобто будь-яке умисне діяння (дія або бездіяльність), у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, яке систематично вчиняється особою стосовно дитини, з якою вони є учасниками одного колективу, або дитиною стосовно іншого учасника одного колективу та яке порушує права, свободи, законні інтереси потерпілої особи та/або перешкоджає виконанню нею визначених законодавством обов’язків.

Нормативно-правове забезпечення щодо протидії булінгу (цькування) включає в себе низку національного законодавства:

– *Закон України Про охорону дитинства*² цей закон деталізує визначення терміну «булінг»; деталізує форми прояву булінгу, закріплює основні аспекти, що включають програми для дитини або іншої особи, яка вчинила булінг (цькування), визначає хто є суб’єктами, відповідальними за виконання програм для дітей та інших осіб, які вчинили булінг (цькування) та закріплює їх повноваження, визначає сутність типових програми для дітей та інших осіб, які вчинили булінг (цькування), для дітей та інших осіб, які постраждали від булінгу (цькування) або стали його свідком;

– *Наказ МОН від 28.12.2019 № 1646 «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти»*³

² Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення 14.09.2025).

³ Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти: Наказ МОН від 28.12.2019 № 1646. *Відомості*

- закріплює терміни потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі, сторони булінгу (цькування);
- деталізує прояви, які можуть бути підставами для підозри в наявності випадку булінгу (цькування) учасника освітнього процесу в закладі освіти;
- визначає суб'єктів реагування у разі настання випадку булінгу (цькування) в закладах освіти;
- закріплює обов'язки педагогічних (науково-педагогічних) та інші працівників закладу освіти у разі, якщо вони виявляють булінг (цькування);
- алгоритм дій щодо подання заяв або повідомлень про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти;
- визначає склад комісії, права та обов'язки її членів, порядок роботи та форма роботи комісії;
- *Наказ МОН від 26.02.2020 № 293 «Про затвердження плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти»⁴* наказ закріплює план заходів спрямованих на запобігання та протидію булінгу з закладах освіти серед яких:
 - проведення інформаційно-просвітницької діяльності серед учасників освітнього процесу, здійснення профілактичної діяльності із залученням керівників закладу освіти, працівників підрозділів Національної поліції України, служби у справах дітей, центри соціальних служб для сімей, дітей та молоді;
 - координація діяльності та взаємодії між закладами освіти та іншими суб'єктами реагування на випадки булінгу (цькування) в закладах освіти (проводять заходи за потреби, але не рідше одного разу на півріччя);
 - вжиття заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг (цькування), стали його свідками або потерпілими (заходи проводять на постійній основі);
 - забезпечення створення у закладі освіти безпечного освітнього середовища та професійний розвиток; підвищення кваліфікації педагогічних (науково-педагогічних) працівників з питань запобігання та протидії булінгу (цькуванню);

Верховної Ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#Text> (дата звернення 14.09.2025).

⁴ Про затвердження плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти: Наказ МОН від 26.02.2020 № 293. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-spryamovanih-na-zapobigannya-ta-protidiyu-bulingu-ckuvan> (дата звернення 14.09.2025).

– *Лист МОН від 28.10.2014 № 1/9-557 «Методичні рекомендації щодо взаємодії педагогічних працівників у навчальних закладах та взаємодії з іншими органами і службами щодо захисту прав дітей»*⁵

– цей лист деталізує форми прояву насильства над дитиною; наводить перелік ознак, які можуть вказувати на жорстоке поводження з дитиною та які потребують негайного реагування; деталізують ризики для життя, здоров'я та розвитку дитини; закріплюють термін насильство у сім'ї та його прояви, недбале ставлення до дитини та його прояви, бездоглядність – прояви та наслідки; роль та місце соціального педагога, працівника психологічної служби у загальноосвітньому навчальному закладу;

– закріплює зразки Протоколу про отримання відомостей про вчинення насильства над дитиною або реальну загрозу його вчинення та Протоколу – 2Н дій працівника психологічної служби у випадку, коли він стає свідком насильства або жорстокого поводження з дитиною;

– *Лист МОН Лист МОН України від 18.05.2018 № 1/11-5480 «Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству»*⁶

– цей лист визначає, що особливу небезпеку становить систематичне насильство – цькування або булінг. Булінг (від англ. bully – хуліган, задирака, грубіян, "to bully" – задиратися, знущатися) – тривалий процес свідомого жорстокого ставлення, агресивної поведінки, щоб заподіяти шкоду, викликати страх, тривогу або ж створити негативне середовище для людини;

– закріплює різновиди та ознаки насильства щодо дітей; наслідки жорстокого поводження з дітьми (наближені та віддалені наслідки); закріплює поняття та наслідки шкільного насильства;

– рекомендації як реагувати на цькування, як впоратися з ситуацією самостійно, що можуть зробити батьки, що можуть зробити педагогічні працівники; закріплені рекомендації щодо організації роботи з попередження насильства серед неповнолітніх; напрямки профілактичної роботи з батьківською громадськістю та з педагогічним колективом;

– перелік та деталізація проектів, що впроваджені в Україні; рекомендовані корисні матеріали щодо запобігання та протидії насильству;

⁵ Методичні рекомендації щодо взаємодії педагогічних працівників у навчальних закладах та взаємодії з іншими органами і службами щодо захисту прав дітей: Лист МОН від 28.10.2014 № 1/9-557. *Відомості Верховної Ради України*. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-557729-14#Text> (дата звернення 14.09.2025).

⁶ Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству»: Лист МОН України від 18.05.2018 № 1/11-5480. *Відомості Верховної Ради України*. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18#Text> (дата звернення 14.09.2025).

– Лист МОН від 29.01.2019 № 1/11-881 «Рекомендації для закладів освіти щодо застосування норм Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 р. №2657-VIII⁷ – лист містить комплекс заходів у сфері запобігання та протидії проявам булінгу (цькування), серед яких – управлінський (перевірка приміщень на території закладу освіти, які потенційно можуть бути небезпечні для вчинення булінгу (цькування), організація контрольно-пропускового режиму, неупереджене з'ясування обставин випадків булінгу (цькування) відповідно до заяв, що надійшли, створення наказом комісією з розгляду випадків булінгу (цькування)) та просвітницький (систематична робота з інформування, роз'яснення з метою формування навичок толерантної поведінки всіх суб'єктів освітнього процесу). План заходів розробляється з урахуванням пропозицій Національної поліції України, служби у справах дітей, центрів соціальних служб для сімей, дітей та молоді. Лист містить напрямки діяльності психологічної служби закладу освіти, суб'єктів які здійснюють психологічний супровід, скриньки довіри, телефони довіри.

– Лист МОН України від 13.04.2020. № 1/9-207 «Роз'яснення щодо застосування наказу МОН України від 28.12.2019 №1646»⁸.

– закріплює перелік суб'єктів на яких покладені обов'язки щодо запобігання та протидії булінгу в закладі освіти покладені. Серед яких наступні: керівник закладу освіти, педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники, практичний психолог та/або соціальний педагог, засновник закладу освіти, обласні, районні, міські ради, державні органи, до сфери управління яких належать заклади освіти, здобувачі освіти, батьки здобувачів освіти, інші законні представники здобувачів освіти;

– закріплює Порядок реагування на випадки булінгу (цькування); порядок подання заяв або повідомлень про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти; склад комісії, права та обов'язки її членів; порядок роботи комісії; діяльність щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в закладі освіти; Порядок застосування заходів виховного впливу.

⁷ Рекомендації для закладів освіти щодо застосування норм Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 р. №2657 VIII: *Лист МОН від 29.01.2019* https://drive.google.com/file/d/1hRE8jdvVacpWYIOo9_Y4M0DM4w41AY05/view (дата звернення 14.09.2025).

⁸ Роз'яснення щодо застосування наказу МОН України від 28.12.2019 №1646: *Лист МОН України від 13.04. 2020 р.* <file:///C:/Users/ASUS/Downloads/661690bd646da906398542.pdf> (дата звернення 14.09.2025).

– Лист МОН України від 14. 08. 2020 року №1/9-436 «Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження протидії булінгу (цькуванню)⁹ закріплює обов'язки керівника закладу освіти та педагогів задля впровадження концепції «Безпечна і дружня до дитини школа»; містить рекомендації закладам післядипломної педагогічної освіти щодо включення до програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників навчальні модулі з питань компетентнісного навчання і створення безпечного і дружнього до дитини освітнього середовища (перелік рекомендаційних заходів міститься у змісті Листа); чітко прописані зобов'язання закладів освіти щодо забезпечення відкритого доступу до інформації та документів щодо правил поведінки здобувачів освіти в закладах освіти, алгоритм подання заяв про випадки булінгу (цькування); порядок реагування на випадки булінгу (цькування); відповідальність осіб, причетних до булінгу (цькування).

2. Особливості провадження у справі про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173-4 КУпАП

На сьогоднішній день суб'єкти захисту прав дітей повинні працювати єдиною командою щоб сформувати безпечне освітнє середовище заради життя, здоров'я та щасливого майбутнього наймолодших українців. Школа для дітей це перша модель суспільства, яка формує дитину члена суспільства, це місце де дитина пізнає та приймає основні цінності соціума. Булінг (цькування) тривожна тенденція особливо в сучасному дитячому молодіжному середовищі. Проблеми насильства в шкільному середовищі дуже часто стають перепорою для всебічного розвитку дитини, тому допомога батьків та кваліфікованих дорослих дуже потрібна дітям у будь-якому віці, особливо коли дії кривдників завдають фізичної чи психологічної шкоди дитині. Оскільки саме від дорослих залежить формування ставлення та навичок, які потрібні щоб уникнути та запобігти проявам насильства, конфліктного спілкування, ненасильницької поведінки. Вирішальна роль у протидії булінгу належить педагогам, проте впоратися з цією проблемою вони можуть тільки завдяки системному підходу та підтримці керівництва школи, батьків, представників місцевих органів влади, громадських організацій та працівників Національної поліції.

⁹ Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження протидії булінгу (цькуванню): Лист МОН України від 14. 08. 2020 року №1/9-436. <https://mon.gov.ua/npa/pro-stvorennya-bezpechnogo-osvithnogo-seredovisha-v-zakladi-osviti-ta-poperedzhennya-i-protidiyi-bulingu-ckuvannyu> (дата звернення 14.09.2025).

Доказами у справі про адміністративне правопорушення щодо булінгу (цькування) учасника освітнього процесу можуть бути:

- пояснення особи, яку притягують до відповідальності за адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173-4 КУпАП;
- пояснення потерпілої особи;
- пояснення свідків (очевидців);
- пояснення батьків або осіб, які їх замінюють;
- пояснення шкільних психологів, соціальних педагогів, педагогів, представників адміністрації закладів освіти та інших учасників освітнього-процесу;¹⁰
- лист-клопотання керівника закладу освіти;
- висновки експертів, якщо у результаті вчинення проступку була завдана фізична чи психологічна шкода;
- речові докази (зіпсовані речі постраждалого, матеріали листування (в тому числі – переписки в соціальних мережах), відео-матеріали, на яких зафіксовано момент цькування та висновки експертів, якщо було завдано психологічну чи фізичну шкоду);
- інформація, збережена на технічних засобах чи засобах електронної комунікації (Інтернет, соціальні мережі, повідомлення тощо);
- протокол засідання та рішення комісії закладу освіти з розгляду випадків булінгу (за наявності).

Справа про адміністративне правопорушення за статтею 173-4 КУпАП зазвичай містить наступні документи: протокол про адміністративне правопорушення, рапорт поліцейського, копія заяви потерпілої сторони, протокол засідання комісії з розгляду випадку булінгу (цькування), яка створюється у школі з метою дослідження всіх обставин подій і підтвердження або спростування факту булінгу, відомості про учасників події від служби у справах дітей та центру соціальних служб, висновки психолога та соціального педагога, які проводили бесіду з потерпілим або кривдником (за наявності), довідка з лікарняної установи про тілесні ушкодження (за наявності), копії документів, який засвідчує особу, усіх учасників події, пояснення постраждалої особи, пояснення особи, яка вчинила булінг, пояснення свідків, пояснення інших учасників події (батьків, педагогічних працівників тощо), інші докази у справі, довідка про результати проведення перевірки інформації, викладеної у зверненні, відповідь заявникові, супровідний лист до суду.

¹⁰ Запобігання та протидія домашньому насильству: підручник / Ковальова О., Берендєєва А. Одеса: ОДУВС. 2022. 368 с.

Вимоги до протоколу про адміністративне правопорушення закріплені в Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затверджені наказом МВС України від 06 листопада 2015 року № 1376, а також в статті 256 КУпАП.

Проаналізував Єдиний реєстр судових рішень можемо стверджувати, що типовими помилками поліцейських під час оформлення справ про вчинення булінгу є:

- *неналежне оформлення протоколу про адміністративне правопорушення, як один з найважливіших доказів, що досліджує суд*¹¹;
- правопорушення формально містить всі ознаки булінгу, але у протоколі не зазначені всі необхідні факти;
- які наслідки викликали вказані дії у потерпілого та чи були вони взагалі;
- чи мало діяння систематичний характер, якщо так – то в який період часу, з конкретною вказівкою на час кожної події тощо;
- відсутність фіксації місця, часу вчинення і суті адміністративного правопорушення;
- текст написаний нерозбірливо, внаслідок чого протокол неможливо прочитати;
- не зазначені свідки правопорушення, при цьому наявні їх пояснення в матеріалах справи;
- неправильна кваліфікація правопорушення.

Так, наприклад Черкаський апеляційний суд закрив адміністративне провадження № 33/821/183/21, через істотні порушення вимог ст. 256 КУпАП при складенні адміністративного протоколу. З аналізу вказаного протоколу про адміністративне правопорушення вбачається, що суть адміністративного правопорушення викладена без конкретизації об'єктивних ознак складу адміністративного правопорушення, передбаченого ч.1 ст.173-4 КУпАП, зокрема, в протоколі не зазначено, які саме насильницькі дії були вчинені порушником по відношенню до потерпілих з конкретизацією кожного випадку та часу його вчинення, які наслідки викликали вказані дії у потерпілих, чи мало діяння систематичний характер. Натомість, в протоколі про адміністративне правопорушення не зазначені відомості про негативні наслідки протиправних дій ОСОБА_1 у вигляді шкоди психічному або фізичному здоров'ю конкретного потерпілого за кожним конкретним епізодом насильницьких дій, які в сукупності підпадали би під ознаки булінгу ¹².

¹¹ Дрок І. Провадження у справах про булінг. Підприємництво, господарство і право. 7/2020. С.150 <http://pgpr-journal.kiev.ua/archive/2020/7/26.pdf>

¹²ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР СУДОВИХ РІШЕНЬ
[HTTPS://REYESTR.COURT.GOV.UA/REVIEW/96434142](https://reyestr.court.gov.ua/review/96434142)

– *фабула, зазначена в протоколі про адміністративне правопорушення, не відповідає складу правопорушення:*

- відсутність події та складу правопорушення;
- відсутність зазначення конкретних насильницьких дій, що були вчинені порушником по відношенню до потерпілого;
- суть адміністративного правопорушення викладається в загальних рисах без конкретизації об'єктивних ознак складу адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 173-4 КУпАП;

- не повністю викладено об'єктивну сторону вчиненого правопорушення, передбаченого статтею 173-4 КУпАП.

Так, наприклад Житомирський апеляційний суд зактив справу №296/3495/19 за відсутністю складу адміністративного правопорушення. Як вбачається з адміністративного протоколу серії АПР18 081269 від 23.03.2019 року протягом 2018-2019 навчального року малолітня ОСОБА_4, 2004 р.н., перебуваючи в ЗОШ №10, що за адресою м. Житомир, вул. Київське шосе, 37 систематично цькувала (словесно) малолітню ОСОБА_1. Разом з тим, з протоколу не вбачається в яких саме діях проявилось цькування з боку ОСОБА_4 в бік ОСОБА_1, яке це передбаченого диспозицією ч.1 ст.173-4 КУпАП. Тобто, фактично відсутня об'єктивна сторона складу інкримінованого правопорушення за ч.3 ст.173-4 КУпАП. Таким чином, вказаний протокол про адміністративне правопорушення неможливо розцінювати як доказ вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ч.3 ст.173-4 КУпАП¹³.

– *неналежне оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення:*

- відсутні копії документів, які підтверджують особу яка вчинила булінг, потерпілої;

- не зазначені свідки правопорушення, відсутні їх пояснення;

- не додано жодних доказів, тобто відсутні відомості, необхідні для правильного вирішення справи;

- у справі відсутні підтвердження системності (повторності) вчинення правопорушення;

- складання протоколу про адміністративне правопорушення за одиночні випадки насильницьких дій;

- направлення адміністративної справи до суду після того, як строк накладення стягнення сплинув.

Так, наприклад Комінтернівський районний суд м. Харкова повернув до Слобідського ВП ГУНП в Харківській області для доопрацювання адміністративну справу №: 641/1780/19. У зв'язку з тим, що у письмових

¹³ Єдиний державний реєстр судових рішень <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83563023>

поясненнях ОСОБА_1 вказує на те, що вона неодноразово зверталась до департаменту освіти м. Харкова та до районного департаменту освіти, де вказувала на факти булінгу щодо її сина ОСОБА_2 та зневажливого до неї ставлення у зв'язку з відмовою здавати кошти «на школу» та «на клас». Однак, матеріали справи не містять підтверджень цих фактів або їх спростування, у зв'язку з чим, суд позбавлений можливості повно та всебічно дослідити та з'ясувати обставини справи ¹⁴.

ВИСНОВКИ

Національна поліція відіграє провідну роль у боротьбі з цим явищем завдяки:

- здійснення профілактичної діяльності спільно із закладами освіти, психологами, соціальними службами;
- професійного реагування на факти булінгу;
- застосування ефективних заходів задля забезпечення безпеки дитини, яка зазнала булінг;
- притягнення винних до відповідальності шляхом складання протоколів про адміністративне правопорушення за ст. 173-4 КУпАП.

Отже, поліція у боротьбі з булінгом виконує як превентивну так й правоохоронну функцію. В умовах війни булінг набуває нових проявів (цькування внутрішньо переміщених дітей, дітей з іншими мовними поглядами, дітей чиї батьки воюють в зоні активних бойових дійх), тому усі суб'єкти захисту прав дітей, а особливо представники поліції повинні адаптуватися та розробляти нові підходи до боротьби з цим явищем. Серед яких можемо запропонувати наступні:

- *активно проводити профілактичні заходи* (систематичні зустрічі в шкільному середовищі, проведення лекцій онлайн/оф лайн задля формування та підвищення правової культури підлітків, індивідуальні бесіди з дітьми переселенцями задля з'ясування їх потреб та можливості з'ясування чи були прояви булінгу відносно них з боку інших дітей, профілактичні бесіди з батьками з метою пояснення наслідків булінгу та юридичної відповідальності);
- *активна просвітницька діяльність* (у закладах освіти на інформаційних дошках залишати буклети з номерами гарячої лінії, чат-боти для повідомлень про випадки булінгу, прописувати алгоритм дій для дитини, яка стала жертвою булінгу);
- *ефективна взаємодія з іншими суб'єктами захисту прав дітей* (взаємодія ювенальної превенції з освітянами, співпраця з волонтерами, громадськими організаціями, службами у справах дітей, психологами).

¹⁴ Єдиний державний реєстр судових рішень <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80446861>

АНОТАЦІЯ

Війна в Україні, вимушена міграція, тривалий стрес все більше і більше впливають на те, що з'являється багато злості, гніву, безпорадності, ненависті не тільки у дорослих, а й у дітей. Наші діти це відчують та будуть переносити у дитяче середовище через булінг, як спосіб розрядки напруження. На фоні війни, постійної агресії, тривалого стресу ми повинні бути чутливими до того, що ця проблема може появлятися знов і знов.

В нинішніх умовах актуальність теми не викликає сумнівів, оскільки українські діти вимушені адаптуватися до нових реалій, що дуже часто супроводжується стресовим та агресивним станом де у подальшому страждає їх оточення. Ми, як дорослі, повинні створити усі умови для розвитку дитини аби покращити її емоційний та психологічний стан. У процесі протидії булінгу Національна поліція відіграє провідну роль, оскільки здійснює правоохоронну, виховну, превентивну, інформаційну та координаційні функції.

Література

1. Сухарева А., Барба В. Захист прав дитини в умовах воєнного стану : Колективна монографія. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. 228 с. <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/330>

2. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення 14.09.2025).

3. Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти: Наказ МОН від 28.12.2019 № 1646. *Відомості Верховної Ради України*. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#Text> (дата звернення 14.09.2025).

4. Про затвердження плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти: Наказ МОН від 26.02.2020 № 293. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-spryamovanih-na-zapobigannya-ta-protidiyu-bulingu-ckuvan> (дата звернення 14.09.2025)

5. Методичні рекомендації щодо взаємодії педагогічних працівників у навчальних закладах та взаємодії з іншими органами і службами щодо захисту прав дітей: Лист МОН від 28.10.2014 № 1/9-557. *Відомості Верховної Ради України*. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-557729-14#Text> (дата звернення 14.09.2025).

6. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству»: Лист МОН України від 18.05.2018 № 1/11-5480. *Відомості*

Верховної Ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18#Text> (дата звернення 14.09.2025).

7. Рекомендації для закладів освіти щодо застосування норм Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 р. №2657 VIII: *Лист МОН від 29.01.2019* https://drive.google.com/file/d/1hRE8jdvVacrWYIOo9_Y4M0DM4w41AY05/view (дата звернення 14.09.2025).

8. Роз'яснення щодо застосування наказу МОН України від 28.12.2019 №1646: *Лист МОН України від 13.04. 2020 р.* <file:///C:/Users/ASUS/Downloads/661690bd646da906398542.pdf> (дата звернення 14.09.2025).

9. Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження протидії булінгу (цькуванню): *Лист МОН України від 14. 08. 2020 року №1/9-436.* <https://mon.gov.ua/npa/pro-stvorennya-bezpechnogo-osvitnogo-seredovisha-v-zakladi-osviti-ta-poperedzhennya-i-protidii-bulingu-ckuvannyu> (дата звернення 14.09.2025).

10. Запобігання та протидія домашньому насильству: підручник / Ковальова О., Берендєєва А. Одеса: ОДУВС. 2022. 368 с.

11. Дрок І. Проведення у справах про булінг. *Підприємництво, господарство і право.* 7/2020. С.150 <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/7/26.pdf>

12. Єдиний державний реєстр судових рішень <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96434142>

13. Єдиний державний реєстр судових рішень <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83563023>

14. Єдиний державний реєстр судових рішень <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80446861>

Інформація про авторів:

Корнієнко Максим Вікторович,

доктор юридичних наук, професор,
проректор Одеського державного університету внутрішніх справ
вул. Успенська, 1, м. Одеса, 65000, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-6420-6169>

Сухарєва Анна Олександрівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративної діяльності поліції
проректор Одеського державного університету внутрішніх справ
вул. Успенська, 1, м. Одеса, 65000, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-0096-1103>